

Załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 stycznia 2024 r. (Dz. U. poz. 82)

USTAWA

z dnia 3 lutego 1995 r.

o ochronie gruntów rolnych i leśnych

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa reguluje zasady ochrony gruntów rolnych i leśnych oraz rekultywacji i poprawiania wartości użytkowej gruntów.

Art. 2. 1. Gruntami rolnymi, w rozumieniu ustawy, są grunty:

- 1) określone w ewidencji gruntów jako użytki rolne;
- 2) pod stawami rybnymi i innymi zbiornikami wodnymi, służącymi wyłącznie dla potrzeb rolnictwa;
- 3) pod wchodzącyimi w skład gospodarstw rolnych budynkami mieszkalnymi oraz innymi budynkami i urządzeniami służącymi wyłącznie produkcji rolniczej oraz przetwórstwu rolno-spożywczemu;
- 3a)¹⁾ pod budynkami, budowlami i urządzeniami wchodzące w skład biogazowni rolniczej spełniającej warunki określone w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 13 lipca 2023 r. o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie biogazowni rolniczych, a także ich funkcjonowaniu (Dz. U. poz. 1597), a także grunty położone między tymi budynkami, budowlami i urządzeniami lub w bezpośrednim ich sąsiedztwie, tworzące zorganizowaną całość gospodarczą, w tym zajęte pod dojazdy, place składowe, postojowe i manewrowe, śmietniki, miejsca magazynowania odpadów i ogrodzenia, o ile ich łączna powierzchnia nie jest większa niż 1 ha i wchodzą one w skład gospodarstwa rolnego;
- 4) pod budynkami i urządzeniami służącymi bezpośrednio do produkcji rolniczej uznanej za dział specjalny, stosownie do przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych i podatku dochodowym od osób prawnych;
- 5) parków wiejskich oraz pod zadrzewieniami i zakrzewieniami śródpolnymi, w tym również pod pasami przeciwwietrznymi i urządzeniami przeciwerozacyjnymi;
- 6) rodzinnych ogrodów działkowych i ogrodów botanicznych;
- 7) pod urządzeniami: melioracji wodnych, przeciwpowodziowych i przeciwpożarowych, zaopatrzenia rolnictwa w wodę, kanalizacji oraz utylizacji ścieków i odpadów dla potrzeb rolnictwa i mieszkańców wsi;
- 8) zrekultywowane dla potrzeb rolnictwa;
- 9) torfowisk i oczek wodnych;
- 10) pod drogami dojazdowymi do gruntów rolnych.

2. Gruntami leśnymi, w rozumieniu ustawy, są grunty:

- 1) określone jako lasy w przepisach o lasach;
- 2) zrekultywowane dla potrzeb gospodarki leśnej;
- 3) pod drogami dojazdowymi do gruntów leśnych.

3. Nie uważa się za grunty rolne gruntów znajdujących się pod parkami i ogrodami wpisanymi do rejestru zabytków.

Art. 3. 1. Ochrona gruntów rolnych polega na:

- 1) ograniczaniu przeznaczania ich na cele nierolnicze lub nialeśne;
- 2) zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów rolnych oraz szkodom w produkcji rolniczej, powstającym wskutek działalności nierolniczej i ruchów masowych ziemi;

¹⁾ Dodany przez art. 10 ustawy z dnia 13 lipca 2023 r. o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie biogazowni rolniczych, a także ich funkcjonowaniu (Dz. U. poz. 1597), która weszła w życie z dniem 11 września 2023 r.

- 3) rekultywacji i zagospodarowaniu gruntów na cele rolnicze;
- 4) zachowaniu torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych;
- 5) ograniczaniu zmian naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi.

2. Ochrona gruntów leśnych polega na:

- 1) ograniczaniu przeznaczania ich na cele nieleśne lub nierolnicze;
- 2) zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów leśnych oraz szkodom w drzewostanach i produkcji leśnej, powstającym wskutek działalności nieleśnej i ruchów masowych ziemi;
- 3) przywracaniu wartości użytkowej gruntom, które utraciły charakter gruntów leśnych wskutek działalności nieleśnej;
- 4) poprawianiu ich wartości użytkowej oraz zapobieganiu obniżania ich produkcyjności;
- 5) ograniczaniu zmian naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi.

Art. 4. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) gruntach bez bliższego określenia – rozumie się przez to grunty rolne i leśne;
- 2) budynkach i urządzeniach służących wyłącznie produkcji rolniczej oraz przetwarzaniu rolno-spożywczemu – rozumie się przez to budynki i urządzenia służące przechowywaniu środków produkcji, prowadzeniu produkcji rolniczej, przetwarzaniu i magazynowaniu wyprodukowanych w gospodarstwie produktów rolniczych;
- 3) osobach – rozumie się przez to osobę fizyczną lub prawną albo jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej;
- 4) właścicielu – rozumie się przez to również posiadacza samoistnego, zarządcę lub użytkownika, użytkownika wieczystego i dzierżawcę;
- 5) wójcie – rozumie się przez to również burmistrza lub prezydenta miasta;
- 6) przeznaczeniu gruntów na cele nierolnicze lub nieleśne – rozumie się przez to ustalenie innego niż rolniczy lub leśny sposobu użytkowania gruntów rolnych oraz innego niż leśny sposobu użytkowania gruntów leśnych;
- 7) warstwie próchnicznej – rozumie się przez to wierzchnią warstwę gleby o zawartości powyżej 1,5% próchnicy glebowej; miąższość tej warstwy określa się w decyzyji, o której mowa w art. 11 ust. 1;
- 8) glebach pochodzenia organicznego – rozumie się przez to wytworzone przy udziale materii organicznej, w warunkach nadmiernego uwilgotnienia, gleby torfowe i murszowe;
- 9) glebach pochodzenia mineralnego – rozumie się przez to inne gleby niż wymienione w pkt 8;
- 10) oczkach wodnych – rozumie się przez to naturalne śródpolne i śródleśne zbiorniki wodne o powierzchni do 1 ha, niepodlegające klasyfikacji gleboznawczej;
- 11) wyłączeniu gruntów z produkcji – rozumie się przez to rozpoczęcie innego niż rolnicze lub leśne użytkowania gruntów; nie uważa się za wyłączenie z produkcji gruntów, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 3, jeżeli przerwa w rolniczym użytkowaniu tych obiektów jest spowodowana zmianą kierunków produkcji rolniczej i trwa nie dłużej niż 5 lat;
- 12) należności – rozumie się przez to jednorazową opłatę z tytułu trwałego wyłączenia gruntów z produkcji;
- 13) opłacie rocznej – rozumie się przez to opłatę roczną z tytułu użytkowania na cele nierolnicze lub nieleśne gruntów wyłączonych z produkcji, w wysokości 10% należności, uiszczaną: w razie trwałego wyłączenia – przez lat 10, a w przypadku nietrwałego wyłączenia – przez okres tego wyłączenia, nie dłużej jednak niż przez 20 lat od chwili wyłączenia tych gruntów z produkcji;
- 14) obszarach ograniczonego użytkowania – rozumie się przez to obszary tworzone na podstawie przepisów o ochronie środowiska;
- 15) utracie albo ograniczeniu wartości użytkowej gruntów – rozumie się przez to całkowity zanik albo zmniejszenie zdolności produkcyjnej gruntów;
- 16) gruntach zdegradowanych – rozumie się przez to grunty, których rolnicza lub leśna wartość użytkowa zmalała, w szczególności w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych albo wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także wadliwej działalności rolniczej;
- 17) gruntach zdewastowanych – rozumie się przez to grunty, które utraciły całkowicie wartość użytkową w wyniku przyczyn, o których mowa w pkt 16;

- 18) rekultywacji gruntów – rozumie się przez to nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym albo zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg;
- 19) zagospodarowaniu gruntów – rozumie się przez to rolnicze, leśne lub inne użytkowanie gruntów zrekultywowanych;
- 20) drogach dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych – rozumie się przez to drogi zakładowe prowadzące do gospodarstw rolnych i leśnych oraz drogi wiejskie w rozumieniu przepisów o drogach publicznych;
- 21) urządzeniach turystycznych – rozumie się przez to parkingi, pola biwakowe, wieże widokowe, kładki, szlaki turystyczne (ścieżki dydaktyczne) i miejsca widokowe;
- 22) planie urządzenia lasu – rozumie się przez to plan urządzenia lasu, określony w przepisach o lasach;
- 23) typie siedliskowym lasu – rozumie się przez to jednostkę klasyfikacji siedlisk leśnych, stosowaną w planie urządzenia lasu;
- 24) inwestycji – rozumie się przez to budowę, jak również modernizację budowli lub urządzeń, które wymagają wyłączenia gruntów z produkcji;
- 25) zakładzie przemysłowym – rozumie się przez to osobę, której działalność może powodować utratę lub ograniczenie wartości użytkowej gruntów;
- 26) działalności przemysłowej – rozumie się przez to działalność nierolniczą i nieleśną, powodującą utratę albo ograniczenie wartości użytkowej gruntów;
- 27) przepływie nienaruszalnym – rozumie się przez to przepływ minimalnej ilości wody, niezbędnego do utrzymania życia biologicznego w cieku wodnym;
- 28) ruchach masowych ziemi – rozumie się przez to ruchy masowe ziemi w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2022 r. poz. 2556, z późn. zm.²⁾);
- 29) (uchylony)³⁾
- 30) (uchylony)³⁾
- 31) zabudowie zagrodowej – rozumie się przez to budynki mieszkalne oraz budynki i urządzenia służące wyłącznie produkcji rolniczej oraz przetwórstwu rolno-spożywczemu, jeżeli są położone na gruntach rolnych i wchodzą w skład gospodarstwa rolnego;
- 32) gospodarstwie rolnym – rozumie się przez to gospodarstwo rolne w rozumieniu art. 55³ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2023 r. poz. 1610, 1615, 1890 i 1933);
- 33) działalności rolniczej – rozumie się przez to działalność rolniczą w rozumieniu art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2647, z późn. zm.⁴⁾).

Art. 5. 1. Jeżeli przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej, właściwym w sprawach ochrony gruntów rolnych jest starosta, a gruntów leśnych – dyrektor regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych, z wyjątkiem obszarów parków narodowych, gdzie właściwym jest dyrektor parku.

2. Zadania starosty, o których mowa w ustawie, są zadaniami z zakresu administracji rządowej.

3. Zadania marszałka województwa, o których mowa w art. 7 ust. 2 i 4, w art. 22c oraz w art. 26 ust. 1, są zadaniami własnymi samorządu województwa.

Art. 5a. (uchylony)

Art. 5b. (uchylony)

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2022 r. poz. 2687 oraz z 2023 r. poz. 877, 1506, 1688, 1719, 1762, 1890, 1963 i 2029.

³⁾ Przez art. 14 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1688), która weszła w życie z dniem 24 września 2023 r.

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2022 r. poz. 2687 i 2745 oraz z 2023 r. poz. 28, 185, 326, 605, 641, 658, 825, 1059, 1114, 1130, 1407, 1414, 1429, 1523, 1617, 1667, 1675, 1705, 1723, 1787, 1843 i 2760.

Rozdział 2

Ograniczanie przeznaczania gruntów na cele nierolnicze i nieleśne

Art. 6. 1. Na cele nierolnicze i nieleśne można przeznaczać przede wszystkim grunty oznaczone w ewidencji gruntów jako nieużytki, a w razie ich braku – inne grunty o najniższej przydatności produkcyjnej.

2. Przy budowie, rozbudowie lub modernizacji obiektów związanych z działalnością przemysłową, a także innych obiektów budowlanych należy stosować takie rozwiązania, które ograniczają skutki ujemnego oddziaływania na grunty.

Art. 7. 1. Przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, wymagającego zgody, o której mowa w ust. 2, dokonuje się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, sporządzonym w trybie określonym w przepisach o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

1a. Przepisu, o którym mowa w ust. 1, nie stosuje się do terenów, dla których miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego nie sporządza się.

2. Przeznaczenie na cele nierolnicze i nieleśne:

- 1) gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas I–III – wymaga uzyskania zgody ministra właściwego do spraw rozwoju wsi, z zastrzeżeniem ust. 2a,
- 2) gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa – wymaga uzyskania zgody *Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa*⁵⁾ lub upoważnionej przez niego osoby,
- 3) (uchylony)
- 4) (uchylony)
- 5) pozostałych gruntów leśnych

– wymaga uzyskania zgody marszałka województwa wyrażanej po uzyskaniu opinii izby rolniczej.

2a.⁶⁾ Nie wymaga uzyskania zgody ministra właściwego do spraw rozwoju wsi przeznaczenie na cele nierolnicze i nieleśne gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas I–III położonych na obszarze uzupełnienia zabudowy w rozumieniu przepisów o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

3. Wyrażenie zgody, o której mowa w ust. 2 pkt 1, 2 i 5, następuje na wniosek wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Do wniosku dotyczącego gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa wójt (burmistrz, prezydent miasta) dołącza opinię dyrektora regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych, a w odniesieniu do gruntów parków narodowych – opinię dyrektora parku. **Termin na wyrażenie zgody wynosi 60 dni od dnia otrzymania wniosku.**⁷⁾ **Brak wyrażenia zgody albo odmowy wyrażenia zgody w tym terminie uważa się za równoznaczny z wyrażeniem zgody.**⁷⁾

3a. Stroną w postępowaniu, o którym mowa w ust. 2, jest wójt (burmistrz, prezydent miasta).

4. Do wniosku dotyczącego gruntów, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2, marszałek województwa dołącza swoją opinię i przekazuje wniosek odpowiedniemu ministrowi w terminie do 30 dni od chwili złożenia wniosku przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

5. (uchylony)⁸⁾

6. (uchylony)

Art. 8. 1. Przepisów art. 7 nie stosuje się do okresowego, na czas nie dłuższy niż 10 lat, wyłączenia gruntów z produkcji w zakresie niezbędnym do:

- 1) podjęcia natychmiastowych działań interwencyjnych niezbędnych do zwalczania klęsk żywiołowych i ich następstw, jak również usuwania następstw wypadków losowych;
- 2) poszukiwania lub rozpoznawania węglowodorów, węgla kamiennego, węgla brunatnego, rud metali, z wyjątkiem darniowych rud żelaza, metali w stanie rodzimym, rud pierwiastków promieniotwórczych, siarki rodzimej, soli kamiennej, soli potasowej, gipsu i anhydrytu, kamieni szlachetnych.

2. Wyłączenie, o którym mowa w ust. 1, nie zwalnia z obowiązków określonych w rozdziale 5, a wyłączenie dokonane na cele określone w ust. 1 pkt 2 – z obowiązków określonych w rozdziale 3.

⁵⁾ Obecnie ministra właściwego do spraw środowiska na podstawie art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 23 i art. 28 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2022 r. poz. 2512 oraz z 2023 r. poz. 2029), która weszła w życie z dniem 1 kwietnia 1999 r.

⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 14 pkt 2 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 3.

⁷⁾ Zdanie trzecie i czwarte dodane przez art. 14 pkt 2 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 3; wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2026 r.

⁸⁾ Przez art. 14 pkt 2 lit. c ustawy, o której mowa w odnośniku 3.

Art. 9. 1. Zasady zaliczania lasów do lasów ochronnych określają przepisy o lasach.

2. W lasach ochronnych mogą być wznoszone budynki i budowle służące gospodarce leśnej, obronności lub bezpieczeństwu państwa, oznakowaniu nawigacyjnemu, geodezyjnemu, ochronie zdrowia oraz urządzenia służące turystyce.

3. W przypadkach uzasadnionych ważnymi względami społecznymi i brakiem innych gruntów lasy ochronne mogą być przeznaczone na inne cele niż określone w ust. 2, po uzyskaniu zgody właściwego organu wymienionego w art. 7 ust. 2.

Art. 10. 1. Wniosek, o którym mowa w art. 7 ust. 4, powinien zawierać:

- 1) uzasadnienie potrzeby zmiany przeznaczenia gruntów, o których mowa w art. 7 ust. 2;
- 2) wykaz powierzchni gruntów, o których mowa w pkt 1, z uwzględnieniem klas bonitacyjnych gruntów rolnych i typów siedliskowych gruntów leśnych;
- 3) ekonomiczne uzasadnienie projektowanego przeznaczenia, uwzględniające w szczególności:
 - a) sumę należności i opłat rocznych za grunty projektowane do przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne,
 - b) przewidywany rozmiar strat, które poniesie rolnictwo i leśnictwo w wyniku ujemnego oddziaływanie inwestycji lokalizowanych na gruntach projektowanych do przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne.

2.⁹⁾ Do wniosku powinna być dołączona mapa gminy lub miasta, z oznaczeniem gruntów zabudowanych, z wyjątkiem gruntów, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 3 i 4 oraz ust. 2 pkt 1, klas bonitacyjnych gruntów rolnych i typów siedliskowych gruntów leśnych oraz granic gruntów, o których mowa w ust. 1 pkt 1, wykonana w skali takiej jak część graficzna miejscowościowego planu zagospodarowania przestrzennego. W odniesieniu do gruntów leśnych mapa stanowiąca załącznik do wniosku zawiera treść mapy gospodarczej lasów.

3. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, dotyczący gruntów o obszarze ponad 10 ha na cele inwestycji górniczych, powinien zawierać oprócz danych określonych w ust. 1 i 2 także wariantowe rozwiązania w zakresie rekultywacji i zagospodarowania gruntów w trakcie i po zakończeniu działalności przemysłowej, określające dla każdego wariantu koszty rekultywacji i zagospodarowania oraz straty, które poniesie rolnictwo i leśnictwo.

4. Organ wyrażający zgodę, o którym mowa w art. 7 ust. 2, może w szczególności uzasadnionym przypadku odstąpić od wymogu przedkładania uzasadnienia ekonomicznego oraz rozwiązań wariantowych, o których mowa w ust. 3.

Art. 10a. Przepisów rozdziału 2 nie stosuje się do gruntów rolnych położonych w granicach administracyjnych miast.

Rozdział 3

Wyłączanie gruntów z produkcji rolniczej lub leśnej

Art. 11. 1. Wyłączenie z produkcji użytków rolnych wytworzonych z gleb pochodzenia mineralnego i organicznego, zaliczonych do klas I, II, III, IIIa, IIIb, oraz użytków rolnych klas IV, IVa, IVb, V i VI wytworzonych z gleb pochodzenia organicznego, a także gruntów, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2–10, oraz gruntów leśnych, przeznaczonych na cele nierolnicze i nieleśne – może nastąpić po wydaniu decyzji zezwalających na takie wyłączenie.

1a. W decyzji dotyczącej wyłączenia z produkcji użytków rolnych wytworzonych z gleb pochodzenia mineralnego i organicznego, zaliczonych do klas I, II, III, IIIa, IIIb, a także gruntów, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2–10, oraz gruntów leśnych, przeznaczonych na cele nierolnicze i nieleśne określa się obowiązki związane z wyłączeniem.

1b. Wniosek o wyłączenie z produkcji użytków rolnych klas IV, IVa, IVb, V i VI wytworzonych z gleb pochodzenia organicznego jest wiążący, a decyzja ma charakter deklaratoryjny.

2.¹⁰⁾ W odniesieniu do gruntów wchodzących w skład parków narodowych decyzje, o których mowa w ust. 1 i 1a, wydają dyrektorzy tych parków.

3. Decyzje, o których mowa w ust. 1–2, dotyczące gruntów wymienionych w art. 8, mogą być wydane po dniu faktycznego wyłączenia gruntów z produkcji.

4. Wydanie decyzji, o których mowa w ust. 1 i 2, następuje przed uzyskaniem pozwolenia na budowę albo dokonaniem zgłoszenia budowy lub wykonania robót budowlanych, o których mowa w ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2023 r. poz. 682, z późn. zm.¹¹⁾).

⁹⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 14 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 3.

¹⁰⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 14 pkt 4 ustawy, o której mowa w odnośniku 3.

¹¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2023 r. poz. 553, 967, 1506, 1597, 1681, 1688, 1762, 1890, 1963 i 2029.

4a. Decyzje, o których mowa w ust. 1 i 2, dołącza się do wniosku o pozwolenie na budowę albo zgłoszenia budowy lub wykonania robót budowlanych, o których mowa w ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane.

5. Osoba ubiegająca się o wydanie decyzji, o których mowa w ust. 1–2, celem wydobywania torfów jest obowiązana przedstawić właściwemu organowi następujące dokumenty:

- 1) dokumentację określającą położenie, powierzchnię i miąższość torfowiska oraz rodzaj występującego tam torfu;
- 2) projekt eksploatacji, uwzględniający podział na etapy i termin jej zakończenia;
- 3) projekt rekultywacji torfowiska i termin jej zakończenia;
- 4) ocenę wpływu eksploatacji torfowiska na środowisko przyrodnicze, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki wodnej.

6. Nie wymaga się decyzji, o których mowa w ust. 1–2, jeżeli grunty rolne mają być użytkowane na cele leśne.

Art. 12. 1. Osoba, która uzyskała zezwolenie na wyłączenie gruntów z produkcji, jest obowiązana uiścić należność i opłaty roczne, a w odniesieniu do gruntów leśnych – także jednorazowe odszkodowanie w razie dokonania przedwcześniego wyrębu drzewostanu. Obowiązek taki powstaje od dnia faktycznego wyłączenia gruntów z produkcji.

2. Właściciel, który w okresie 2 lat zrezygnuje w całości lub w części z uzyskanego prawa do wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej lub leśnej, otrzymuje zwrot należności, jaką uiścił, odpowiednio do powierzchni gruntów niewyłączonych z produkcji. Zwrot uiszczonej należności następuje w terminie do trzech miesięcy od dnia zgłoszenia rezygnacji.

3. W razie zbycia gruntów, co do których wydano decyzje, o których mowa w art. 11 ust. 1–2, a niewyłączonych jeszcze z produkcji, obowiązek uiszczenia należności i opłat rocznych ciąży na nabywcy, który wyłączył grunt z produkcji. Zbywający jest obowiązany uprzedzić nabywcę o tym obowiązku.

4. W razie zbycia gruntów wyłączonych z produkcji, obowiązek uiszczenia opłat rocznych przechodzi na nabywcę. Zbywający jest obowiązany uprzedzić o tym nabywcę.

5. Wysokość jednorazowego odszkodowania za przedwczesny wyrób drzewostanu stanowi różnicę między spodziewaną wartością drzewostanu w wieku rębności, określonym w planie urządzania lasu, a wartością w chwili jego wyrębu. W drzewostanach młodszych, w których nie można pozyskać sortymentów drzewnych, odszkodowanie to stanowi wartość kosztów poniesionych na założenie i pielęgnację drzewostanów.

5a. Minister właściwy do spraw środowiska określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady ustalania jednorazowego odszkodowania, o którym mowa w ust. 5, za przedwczesny wyrób drzewostanu, uwzględniając wartość drzewostanów, stopień zadrzewienia drzewostanu w wieku wyrębu faktycznego, powierzchnię drzewostanu oraz aktualną cenę sprzedaży 1 m³ drewna.

6. Należność pomniejsza się o wartość gruntu, ustaloną według cen rynkowych stosowanych w danej miejscowości w obrocie gruntami, w dniu faktycznego wyłączenia tego gruntu z produkcji.

7. Należność za wyłączenie z produkcji 1 ha gruntów rolnych wymienionych w art. 2 ust. 1 pkt 1, 3 i 5 wynosi:

Grunty orne i sady, pod budynkami i urządzeniami wchodząącymi w skład gospodarstw rolnych oraz pod zadrzewieniami i zakrzewieniami śródpolnymi, w tym pod pasami przeciwwietrznymi i urządzeniami przeciwerozojnymi		Łąki i pastwiska trwałe, pod budynkami i urządzeniami wchodząącymi w skład gospodarstw rolnych oraz pod zadrzewieniami i zakrzewieniami śródpolnymi, w tym pod pasami przeciwwietrznymi i urządzeniami przeciwerozojnymi	
klasa	należność (w zł)	klasa	należność (w zł)
wytworzone z gleb pochodzenia mineralnego i organicznego			
I	437 175	Ł i Ps I	437 175
II	378 885	Ł i Ps II	361 398
IIIa	320 595	Ł i Ps III	291 450
IIIb	262 305		

wytwarzane z gleb pochodzenia organicznego			
IVa	204 015	Ł i Ps IV	174 870
IVb	145 725	Ł V	145 725
V	116 580	Ps V	116 580
VI	87 435	Ł i Ps VI	87 435

8. (uchylony)

9. Należność za wyłączenie z produkcji parków wiejskich oraz gruntów wymienionych w art. 2 ust. 1 pkt 4 i 10 ustala się jak za grunty pod budynkami i urządzeniami wchodząymi w skład gospodarstw rolnych oraz grunty pod zadrzewieniami i zakrzewieniami śródpolnymi.

10. Należność za wyłączenie z produkcji 1 ha gruntów pod stawami rybnymi oraz za grunty wymienione w art. 2 ust. 1 pkt 6–9 wynosi 233 160 zł.

11. Należność za wyłączenie z produkcji 1 ha gruntu leśnego bez drzewostanu wynosi:

Lp.	Typy siedliskowe lasów	Równowartość ceny 1 m ³ drewna w wysokości ogłasianej przez Główny Urząd Statystyczny
1	Lasy: świeży, wilgotny, lęgowy i górski oraz ols jesionowy i ols górski	2000
2	Lasy mieszane: świeży, wilgotny i bagienny, wyżynny, górski i ols	1500
3	Bory mieszane: świeży, wilgotny, bagienny, wyżynny i górski	1150
4	Bory: świeży, wilgotny, górski	600
5	Bory: suchy i bagienny	250

12. Należność i opłaty roczne za wyłączenie z produkcji gruntów leśnych w lasach ochronnych są wyższe o 50% od należności i opłat, o których mowa w ust. 11.

13. Należność uiszcza się w terminie do 60 dni od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna.

14. Opłatę roczną za dany rok uiszcza się w terminie do dnia 30 czerwca tego roku, przyjmując:

- 1) w odniesieniu do gruntów rolnych kwoty określone na podstawie ust. 7;
- 2) w odniesieniu do gruntów leśnych za podstawę ustalenia cenę 1 m³ drewna, stosowaną przy wymiarze podatku leśnego w danym roku.

15. (uchylony)

16. Na wniosek organu wykonawczego jednostki samorządu terytorialnego marszałek województwa – w odniesieniu do gruntów rolnych, dyrektor regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych – w odniesieniu do gruntów leśnych, a w odniesieniu do obszarów wchodzących w skład parków narodowych – dyrektor parku mogą umorzyć całość lub część należności i opłat rocznych, a w odniesieniu do gruntów leśnych również jednorazowe odszkodowanie w razie dokonania przedwcześniego wyrębu drzewostanu w przypadku inwestycji o charakterze użyteczności publicznej z zakresu oświaty i wychowania, kultury, kultu religijnego oraz ochrony zdrowia i opieki społecznej, jeżeli inwestycja ta służy zaspokojeniu potrzeb lokalnej społeczności, oraz dotyczącej powiększenia lub założenia cmentarza, jeżeli obszar gruntu podlegający wyłączeniu nie przekracza 1 ha i nie ma możliwości zrealizowania inwestycji na gruncie nieobjętym ochroną.

17. Na wniosek organu wykonawczego jednostki samorządu terytorialnego marszałek województwa może umorzyć całość lub część należności i opłat rocznych w odniesieniu do gruntów rolnych w przypadku inwestycji zmierzającej do osiągnięcia celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, przeznaczonej na cele inne niż określone w ust. 16, jeżeli obszar gruntu podlegający wyłączeniu nie przekracza 1 ha i nie ma możliwości zrealizowania inwestycji na gruncie nieobjętym ochroną.

Art. 12a. Obowiązek uiszczenia należności i opłat rocznych, a w odniesieniu do gruntów leśnych również jednorazowego odszkodowania, o którym mowa w art. 12 ust. 1, nie dotyczy wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej lub leśnej na cele budownictwa mieszkaniowego:

- 1) do 0,05 ha w przypadku budynku jednorodzinnego;
- 2) do 0,02 ha, na każdy lokal mieszkalny, w przypadku budynku wielorodzinnego.

Art. 12b. 1. Obowiązek uiszczenia należności i opłat rocznych, o którym mowa w art. 12 ust. 1, nie powstaje jeżeli:

- 1) wyłączenie gruntów z produkcji dotyczy części gruntu rolnego pod zabudową zagrodową, którego powierzchnia nie przekracza 30% całkowitej powierzchni gruntu rolnego pod zabudową zagrodową w danym gospodarstwie rolnym, nie więcej niż 0,05 ha;
- 2) właściciel gruntów wyłączanych z produkcji, o których mowa w pkt 1, zobowiąże się do dalszego prowadzenia gospodarstwa rolnego, w skład którego wchodzi zabudowa zagrodowa, składając wniosek o wyłączenie tych gruntów z produkcji.

2. Do wyłączenia gruntów z produkcji, o którym mowa w ust. 1, nie jest wymagane przeznaczenie gruntów na cele nierolnicze.

3. Osoba, która zamierza wykonywać w zabudowie zagrodowej działalność inną niż działalność rolnicza, powiadamia starostę właściwego ze względu na miejsce położenia tej zabudowy zagrodowej o zamiarze wykonywania tej działalności oraz jednocześnie składa do tego starosty wniosek, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, w terminie 30 dni przed dniem planowanego podjęcia tej działalności.

4. W powiadomieniu, o którym mowa w ust. 3, wskazuje się dane ewidencyjne działki ewidencyjnej pod zabudową zagrodową.

5. Do powiadomienia, o którym mowa w ust. 3, dołącza się plan budynków i urządzeń tworzących zabudowę zagrodową w danym gospodarstwie rolnym, ze wskazaniem:

- 1) budynków i urządzeń, w których będzie wykonywana działalność inna niż działalność rolnicza;
- 2) całkowitej powierzchni zabudowy zagrodowej;
- 3) powierzchni, na której będzie wykonywana działalność inna niż działalność rolnicza.

6. Jeżeli zobowiązanie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, nie jest wykonywane, uznaje się, że grunty rolne pod zabudową zagrodową zostały wyłączone z produkcji niezgodnie z przepisami ustawy.

Art. 13. 1. Przy wyłączaniu gruntów z produkcji w celu budowy zbiorników wodnych należność i opłaty roczne określa się proporcjonalnie do udziału osób w eksploatacji tych zbiorników.

2. Jeżeli w eksploatacji zbiorników wodnych, o których mowa w ust. 1, przewiduje się udział osób wykorzystujących wodę na cele produkcji rolniczej, leśnej, wytwarzania energii elektrycznej w elektrowniach wodnych o mocy zainstalowanej nie większej niż 10 MW lub ochrony przeciwpowodziowej, zawiesza się na lat 10 uiszczenie proporcjonalnej części sumy należności i opłat rocznych. Proporcjonalną część sumy należności i opłat rocznych ustala się stosownie do udziału tych osób, określonego w dokumentacji technicznej eksploatacji zbiornika, z tym że ustalony w tej dokumentacji przepływ nienaruszalny zalicza się do eksploatacji zbiornika dla potrzeb rolnictwa. Zawieszoną część sumy należności i opłat rocznych umiera się po upływie 10 lat.

3. W razie zmniejszenia udziału osób, o których mowa w ust. 2, w eksploatacji zbiornika w okresie 10 lat od rozpoczęcia jego eksploatacji, osoby przejmujące część lub całość tego udziału uiszczały należności i opłaty roczne proporcjonalnie do wielkości przejętego udziału w eksploatacji zbiornika w oparciu o protokół zdawczo-odbiorczy.

Art. 14. 1. W razie wyłączania gruntów z produkcji, w decyzji o wyłączeniu, o której mowa w art. 11 ust. 1 i 2, można, po zasięgnięciu opinii wójta, nałożyć obowiązek zdjęcia oraz wykorzystania na cele poprawy wartości użytkowej gruntów próchnicznej warstwy gleby z gruntów rolnych klas I, II, IIIa, IIIb, III, IVa i IV oraz z torfowisk.

2. W razie niewykonania obowiązku określonego w ust. 1, osoba wyłączająca grunty z produkcji uiszcza za każdy 1 m³ wykorzystanej niewłaściwie próchnicznej warstwy gleby opłatę w wysokości obowiązującej w dniu wydania decyzji o ustaleniu wysokości opłaty, która wynosi:

- 1) z gleb klasy I i II oraz gleb pochodzenia organicznego – 291,45 zł;
- 2) z gleb pochodzenia mineralnego, zaliczonych do klas III, IIIa i IIIb – 233,16 zł;
- 3) z gleb pochodzenia mineralnego, zaliczonych do klas IVa i IV – 174,87 zł.

Rozdział 4

Zapobieganie degradacji gruntów

Art. 15. 1. Właściciel gruntów stanowiących użytki rolne oraz gruntów zrekultywowanych na cele rolne jest obowiązany do przeciwdziałania degradacji gleb, w tym szczególnie erozji i ruchom masowym ziemi.

2. Właściwy organ wymieniony w art. 5, ze względu na ochronę gleb przed erozją i ruchami masowymi ziemi, może, w drodze decyzji, nakazać właścielowi gruntów, o których mowa w ust. 1, zalesienie, zadrzewienie lub zakrzewienie gruntów, lub założenie na nich trwałych użytków zielonych. Właścielowi gruntów przysługuje zwrot kosztów zakupu niezbędnych nasion i sadzonek ze środków budżetu województwa, o których mowa w art. 22b ust. 1.

3. Jeżeli wykonanie nakazu, o którym mowa w ust. 2, spowoduje szkody wynikające ze zmniejszenia produkcji roślinnej, właścielowi gruntów przysługuje odszkodowanie ze środków budżetu województwa, o których mowa w art. 22b ust. 1, wypłacane przez okres 10 lat.

4. Obowiązek utrzymywania w stanie sprawności technicznej urządzeń przeciwerozacyjnych oraz urządzeń melioracji szczegółowych ciąży na właścielowi gruntów, na których znajdują się te urządzenia.

5. W razie wystąpienia z winy właściciela innych form degradacji gruntów, o których mowa w ust. 1, w tym również spowodowanej nieprzestrzeganiem przepisów o ochronie roślin uprawnych przed chorobami, szkodnikami i chwastami, wójt, w drodze decyzji, nakazuje właścielowi gruntów wykonanie w określonym terminie odpowiednich zabiegów. W razie niewykonania decyzji wójt zleca wykonanie zastępcze tych zabiegów na koszt właściciela gruntów, wykorzystując do czasu zwrotu kosztów wykonania zastępczego środki budżetu województwa, o których mowa w art. 22b ust. 1.

Art. 16. 1. Dla gruntów położonych na obszarach ograniczonego użytkowania, istniejących wokół zakładów przemysłowych, opracowuje się, na koszt odpowiedzialnych zakładów, plany gospodarowania na tych gruntach.

2. Projekt planu gospodarowania na gruntach, o których mowa w ust. 1, powinien określać:

- 1) rodzaje występujących zanieczyszczeń i ich steżenie;
- 2) wpływ zanieczyszczeń lub innego szkodliwego oddziaływania na istniejący sposób zagospodarowania, z ewentualnym podziałem strefy ochronnej na części;
- 3) aktualne kierunki produkcji roślinnej oraz wielkość tej produkcji;
- 4) rośliny, które mogą być uprawiane, zalecenia dotyczące ich uprawy oraz proponowany sposób ich gospodarczego wykorzystania;
- 5) sposób przeciwdziałania zmniejszeniu wartości użytkowej gleb;
- 6) spodziewany poziom globalnej produkcji rolniczej lub leśnej;
- 7) wykaz gospodarstw rolnych prowadzących produkcję rolniczą;
- 8) wysokość przewidywanych odszkodowań z tytułu obniżenia poziomu produkcji lub zmiany kierunku produkcji;
- 9) ewentualne obowiązki związane z prowadzeniem produkcji zwierzęcej, w tym również rybackiej;
- 10) ewentualne nakłady niezbędne do zmiany kierunków produkcji;
- 11) przewidywany obszar i koszty nabycia gruntów przez zakład przemysłowy.

3. Projekt planu powinien być wyłożony w urzędzie gminy do wglądu właścicieli gruntów na okres 30 dni w celu zgłoszenia uwag i wniosków. O wyłożeniu projektu planu do wglądu urząd gminy powiadamia właściwiemu gospodarowaniu gospodarki rolniczej.

4. Rada gminy podejmuje jako zadanie własne uchwałę w przedmiocie zatwierdzenia planu, po uzyskaniu opinii izby rolniczej, a także placówek naukowych lub innych osób upoważnionych przez ministra właściwego do spraw rozwoju wsi w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska. Koszty sporządzenia opinii pokrywa zakład przemysłowy.

5. W razie prowadzenia produkcji w sposób naruszający ustalenia planu, o których mowa w ust. 2 pkt 4 i 9, w porozumieniu z *wojewódzkim inspektorem sanitarnym*¹²⁾, nakazuje właścielowi gruntów w oznaczonym terminie zniszczenie określonych upraw, przemieszczenie zwierząt poza obszar ograniczonego użytkowania lub dokonanie ich uboju.

6. Wykonanie decyzji, o której mowa w ust. 5, następuje bez odszkodowania.

¹²⁾ Obecnie państwowym wojewódzkim inspektorem sanitarnym na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2023 r. poz. 338 i 1688), która weszła w życie z dniem 1 września 1985 r.

Art. 17. 1. Jeżeli właściciel gruntów, o których mowa w art. 16 ust. 1, poniósł szkodę przez obniżenie poziomu produkcji rolniczej lub leśnej, przysługuje mu z tego tytułu odszkodowanie od zakładu przemysłowego. W przypadku obniżenia poziomu produkcji w okresie trzech lat co najmniej o jedną trzecią dotyczącej wartości, zakład jest obowiązany, na wniosek właściciela, wykupić całość lub część tych gruntów według cen wolnorynkowych.

2. Jeżeli w wyniku realizacji planu, o którym mowa w art. 16 ust. 1, zachodzi potrzeba zmiany kierunku produkcji rolniczej lub leśnej, zakład przemysłowy jest obowiązany zwrócić właścielowi gruntów poniesione z tego tytułu nakłady i koszty oraz wypłacić równowartość szkód wynikłych ze zmiany kierunków produkcji.

Art. 18. 1. Na gruntach, o których mowa w art. 16 ust. 1, starosta zapewnia prowadzenie co 3 lata okresowych badań poziomu skażenia gleb i roślin. Jeżeli okresowe badania wykażą, że uzyskiwane płody nie nadają się do spożycia lub przetworzenia, kosztami badań należy obciążyć zakład przemysłowy, a skażone grunty wyłącza się z produkcji w trybie określonym w art. 11 ust. 1. Skutki tych decyzji obciążają zakład przemysłowy odpowiedzialny za skażenie.

2. Na żądanie właściciela gruntów wyłączonych z produkcji, zakład przemysłowy, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany nabyć te grunty wraz z budynkami i urządzeniami. Przepis art. 17 stosuje się odpowiednio.

3. Jeżeli wyłączenie gruntów z produkcji następuje w wyniku ujemnego oddziaływanego obiektów lub urządzeń należących do kilku osób, odpowiedzialność tych osób jest solidarna.

4. Pierwsze badania okresowe, o których mowa w ust. 1, należy przeprowadzić do końca 1996 r.

Art. 19. Przepisy art. 16–18 stosuje się odpowiednio także do gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, położonych poza obszarami ograniczonego użytkowania.

Rozdział 5

Rekultywacja i zagospodarowanie gruntów

Art. 20. 1. Osoba powodująca utratę albo ograniczenie wartości użytkowej gruntów jest obowiązana do ich rekultywacji na własny koszt.

2.¹³⁾ Rekultywacji na cele rolnicze gruntów rolnych, zdewastowanych lub zdegradowanych przez nieustalone osoby, w wyniku klęsk żywiołowych lub ruchów masowych ziemi, dokonuje właściwy organ wymieniony w art. 5, przy wykorzystaniu środków budżetu województwa, o których mowa w art. 22b ust. 1, a rekultywacji gruntów leśnych i gruntów przeznaczonych do zalesienia – przy wykorzystaniu środków pochodzących z budżetu państwa, na zasadach określonych w przepisach o lasach.

2a. Rekultywacji na cele inne niż wymienione w ust. 2 pozostałych gruntów zdewastowanych lub zdegradowanych przez nieustalone osoby, w wyniku klęsk żywiołowych lub ruchów masowych ziemi, dokonuje właściwy organ wymieniony w art. 5, przy wykorzystaniu środków pochodzących z budżetu państwa lub środków osób zainteresowanych prowadzeniem działalności na zrekultywowanych gruntach.

3. Rekultywację i zagospodarowanie gruntów planuje się, projektuje i realizuje na wszystkich etapach działalności przemysłowej.

4. Rekultywację gruntów prowadzi się w miarę jak grunty te stają się zbędne całkowicie, częściowo lub na określony czas do prowadzenia działalności przemysłowej oraz kończy się w terminie do 5 lat od zaprzestania tej działalności.

5. Jeżeli działalność przemysłowa powodująca obowiązek rekultywacji gruntów prowadzona jest przez kilka osób, obowiązek ten ciąży na każdej z nich, odpowiednio do zakresu działalności powodującej potrzebę rekultywacji.

6. W przypadku zmiany osoby zobowiązanej do rekultywacji gruntów, w drodze decyzji właściwego organu wymienionego w art. 5, następuje przekazanie praw i obowiązków wynikających z wcześniej wydanych decyzji.

Art. 21. Na terenach przewidywanego osiadania gruntów na skutek działalności górniczej zakład przemysłowy, na wniosek właściciela, rozpoczyna rekultywację przed wystąpieniem degradacji gruntów.

Art. 22. 1. Decyzje w sprawach rekultywacji i zagospodarowania określają:

- 1) stopień ograniczenia lub utraty wartości użytkowej gruntów, ustalony na podstawie opinii, o których mowa w art. 28 ust. 5;
- 2) osobę obowiązaną do rekultywacji gruntów;
- 3) kierunek i termin wykonania rekultywacji gruntów;
- 4) uznanie rekultywacji gruntów za zakończoną.

¹³⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 14 pkt 5 ustawy, o której mowa w odnośniku 3.

2. W sprawach, o których mowa w ust. 1, decyzje wydaje starosta, po zasięgnięciu opinii:
- 1) dyrektora właściwego terenowo okręgowego urzędu górnictwa – w odniesieniu do działalności górniczej;
 - 2) dyrektora regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych lub dyrektora parku narodowego – w odniesieniu do gruntów o projektowanym leśnym kierunku rekultywacji;
 - 3) wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

3. Osoby obowiązane do rekultywacji gruntów zawiadamiają organ, o którym mowa w ust. 2, w terminie do dnia 28 lutego każdego roku o powstały w ubiegłym roku zmianach w zakresie gruntów podlegających rekultywacji.

Art. 22a. 1. Przepisów art. 20 i art. 22 nie stosuje się do rekultywacji gruntów, które zostały zanieczyszczone substancjami, preparatami, organizmami lub mikroorganizmami.

2. Do rekultywacji gruntów, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio do gruntów zanieczyszczonych:
- 1) po dniu 30 kwietnia 2007 r. – przepisy ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. z 2020 r. poz. 2187);
 - 2) przed dniem 30 kwietnia 2007 r. – przepisy ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

Rozdział 5a

Dochody związane z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych

Art. 22b. 1. Dochodami budżetu województwa związanymi z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych są pobierane na podstawie ustawy:

- 1) należności;
- 2) opłaty roczne;
- 3) opłaty z tytułu niewykonania obowiązku zdjęcia i wykorzystania próchnicznej warstwy gleby;
- 4) opłaty oraz należności i opłaty roczne podwyższone, określone w art. 28 ust. 1–4;
- 5) odsetki z tytułu należności i opłat, o których mowa w pkt 1–4.

2. Zarząd województwa gromadzi dochody, o których mowa w ust. 1, na wyodrębnionym rachunku bankowym.

3. Dochody, o których mowa w ust. 1, są niepodatkowymi należnościami budżetowymi o charakterze publiczno-prawnym w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, z późn. zm.¹⁴⁾).

4. Marszałek województwa jest wierzycielem i organem egzekucyjnym uprawnionym do egzekucji należności za zobowiązania z tytułu dochodów, o których mowa w ust. 1.

Art. 22c. 1. Ze środków budżetu województwa, w zakresie ustalonym w ustawie, finansowane są ochrona, rekultywacja i poprawa jakości gruntów rolnych oraz wypłata odszkodowań przewidzianych ustawą, w szczególności:

- 1) rekultywacja na cele rolnicze gruntów, które utraciły lub zmniejszyły wartość użytkową wskutek działalności nieustalonych osób;
- 2) rolnicze zagospodarowanie gruntów zrekultywowanych;
- 3) użyźnianie gleb o niskiej wartości produkcyjnej, ulepszanie rzeźby terenu i struktury przestrzennej gleb, usuwanie kamieni i odkrzaczanie;
- 4) przeciwdziałanie erozji gleb i ruchom masowym ziemi na gruntach rolnych, w tym zwrot kosztów zakupu nasion i sadzonek, utrzymanie w stanie sprawności technicznej urządzeń przeciweróżynnych oraz odszkodowania, o których mowa w art. 15 ust. 3;
- 5) budowa i renowacja zbiorników wodnych służących małej retencji;
- 6) budowa i modernizacja dróg dojazdowych do gruntów rolnych;
- 7) wdrażanie i upowszechnianie wyników prac naukowo-badawczych związanych z ochroną gruntów rolnych;

¹⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2023 r. poz. 1273, 1407, 1429, 1641, 1693 i 1872.

- 8) wykonywanie badań płodów rolnych uzyskiwanych na obszarach ograniczonego użytkowania, o których mowa w art. 16, oraz niezbędnych dokumentacji i ekspertyz z zakresu ochrony gruntów rolnych;
- 9) wykonywanie zastępce obowiązków określonych w ustawie;
- 10) rekultywacja nieużytków i użytkowanie gleb na potrzeby nowo zakładanych rodzinnych ogrodów działkowych;
- 11) zakup sprzętu pomiarowego i informatycznego oraz oprogramowania, niezbędnego do zakładania i aktualizowania operatów ewidencji gruntów oraz prowadzenia spraw ochrony gruntów rolnych, do wysokości 5% rocznych dochodów, o których mowa w art. 22b ust. 1.

2. Dochody, o których mowa w art. 22b, powinny być w pierwszej kolejności przeznaczane na wykonywanie prac wymienionych w ust. 1 na obszarze tych gmin, w których powstają te dochody oraz istnieją warunki uzyskania wzrostu produkcji rolniczej, rekompensującej straty poniesione w wyniku zmniejszenia obszaru gruntów rolnych.

3. Przy przydzielaniu środków uzyskanych z dochodów, o których mowa w art. 22b ust. 1, właścicielom gruntów, na ich wniosek, należy uwzględniać udział własny tych właścicieli w kosztach robót oraz efektywność projektowanych przedsięwzięć.

Rozdział 6 (uchylony)

Rozdział 7

Kontrola wykonania przepisów ustawy

Art. 26. 1. Kontrolę stosowania przepisów ustawy sprawują *Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej¹⁵⁾, Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa¹⁶⁾, marszałkowie województw oraz podmioty wymienione w art. 5 oraz art. 15 ust. 5 i art. 16 ust. 5.*

2. Osoby przeprowadzające kontrolę są uprawnione do:

- 1) wstępu na grunt i teren zakładu przemysłowego;
- 2) wglądu do dokumentów oraz żądania sporządzenia ich odpisów;
- 3) sprawdzania tożsamości osób w związku z prowadzoną kontrolą;
- 4) żądania wyjaśnień i zasięgania informacji;
- 5) pobierania próbek gleby lub roślin do analizy.

3. Kontrolę stosowania przepisów ustawy w odniesieniu do gruntów użytkowanych na cele obronności lub bezpieczeństwa państwa można przeprowadzać po uprzednim uzgodnieniu jej zakresu z jednostką nadzorującą użytkownika tych gruntów.

Art. 27. 1. Kontrola obejmuje wykonanie następujących obowiązków:

- 1) zdjęcia i wykorzystania próchnicznej warstwy gleby;
- 2) rekultywacji gruntów zdewastowanych i zdegradowanych;
- 3) rolniczego zagospodarowania gruntów zrekultywowanych, jeżeli zagospodarowanie odbywa się przy wykorzystaniu środków, o których mowa w art. 22b ust. 1;
- 4) przeciwdziałania erozji gleb i ruchom masowym ziemi oraz innym zjawiskom powodującym trwałe pogarszanie wartości użytkowej gruntów;
- 5) określonych w art. 16–19.

2. Jeżeli objętość próchnicznej warstwy gleby zdejmowanej z gruntów wyłącznie z produkcji przekracza 1000 m³, kontrolę przeprowadza się z wykorzystaniem pomiarów geodezyjnych.

3. Kontrola wykonania obowiązku rekultywacji gruntów polega na sprawdzeniu co najmniej raz w roku zgodności wykonywanych zabiegów z dokumentacją rekultywacji tych gruntów, a zwłaszcza wymagań technicznych oraz ich terminowości, ze szczególnym uwzględnieniem obowiązku zakończenia rekultywacji w okresie 5 lat od zaprzestania działalności przemysłowej.

¹⁵⁾ Obecnie minister właściwy do spraw rozwoju wsi na podstawie art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 18 i art. 23 ustawy, o której mowa w odnośniku 5.

¹⁶⁾ Obecnie minister właściwy do spraw środowiska na podstawie art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 23 i art. 28 ustawy, o której mowa w odnośniku 5.

4. O terminie kontroli wymienionych w ust. 1–3, na obszarach górniczych, morskiego pasa nadbrzeżnego, kolejowych i lotników komunikacyjnych, powiadamia się odpowiednio, nie później niż 3 dni przed zamierzoną kontrolą:

- 1) okręgowy urząd górniczy;
- 2) urząd morski;
- 3) organ kolejowy lub zarząd lotniska.

Art. 28. 1. W razie stwierdzenia, że grunty zostały wyłączone z produkcji niezgodnie z przepisami niniejszej ustawy, sprawcy wyłączenia ustala się opłatę w wysokości dwukrotnej należności.

2. W razie stwierdzenia, że grunty przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na cele nie-rolnicze lub nieleśne zostały wyłączone z produkcji bez decyzji, o której mowa w art. 11 ust. 1 i 2, decyzję taką wydaje się z urzędu, podwyższając jednocześnie wysokość należności o 10%.

3. W razie niezakończenia rekultywacji gruntów zdewastowanych w okresie, o którym mowa w art. 20 ust. 4, stosuje się opłatę roczną podwyższoną o 200% od dnia, w którym rekultywacja gruntów powinna zostać zakończona.

4. W razie niewykonania obowiązku rekultywacji gruntów zdegradowanych ustala się, w drodze decyzji, obowiązek corocznego wpłacania na wyodrębniony rachunek bankowy zarządu województwa, o którym mowa w art. 22b ust. 2, lub na Fundusz Leśny, przez osobę powodującą ograniczenie wartości użytkowej gruntów, równowartości opłaty rocznej w takiej części, w jakiej nastąpiło ograniczenie wartości użytkowej gruntów. Do ustalenia wysokości opłaty rocznej za zdegradowanie gruntów stosuje się wartości wymienione:

- 1) w art. 12 ust. 7 w odniesieniu do gruntów rolnych klas I–IV;
- 2) w art. 12 ust. 11 w odniesieniu do gruntów leśnych.

Opłaty te uiszcza się do czasu wykonania obowiązku rekultywacji.

5. Rozmiar ograniczenia wartości użytkowej gruntów ustala się na podstawie dwóch odrębnych opinii rzeczników.

6. W razie ograniczenia wartości użytkowej gruntów w wyniku zasadzenia drzew przydrożnych, nie pobiera się opłat, o których mowa w ust. 4.

7. Przepisy ust. 1–5 stosuje się odpowiednio w odniesieniu do gruntów leśnych, z tym że decyzję wydaje dyrektor regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych, a w parkach narodowych dyrektor parku.

8. Opłaty, o których mowa w ust. 1–4, stosuje się niezależnie od kar przewidzianych w przepisach o ochronie środowiska oraz innych obowiązujących przepisach.

Art. 29. 1. Opłaty, o których mowa w art. 28, nie mogą być wliczane do kosztów działalności osób, na które nałożono te opłaty.

2. Jeżeli opłaty, o których mowa w art. 28, dotyczą jednostek organizacyjnych, na kierowników tych jednostek nakłada się karę w wysokości ich wynagrodzenia za okres 3 ostatnich miesięcy.

Art. 29a. 1. Kto, w zabudowie zagrodowej, podejmuje działalność inną niż działalność rolnicza nie powiadamiając właściwego starosty zgodnie z art. 12b ust. 3, podlega karze pieniężnej w wysokości od 5000 zł do 30 000 zł.

2. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, wymierza, w drodze decyzji, starosta, o którym mowa w ust. 1.

3. Środki finansowe, pochodzące z kar pieniężnych, o których mowa w ust. 1, stanowią dochód budżetu powiatu.

Art. 30. W przypadkach niewykonywania obowiązków określonych w ustawie stosuje się przepisy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 31. (uchylony)

Rozdział 8

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 32. 1. Działający na podstawie ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. poz. 79) Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych staje się Funduszem Ochrony Gruntów Rolnych¹⁷⁾ w rozumieniu niniejszej ustawy.

2. Dochody, o których mowa w art. 12 ust. 1 oraz w art. 28 ust. 1–4, dotyczące gruntów leśnych są dochodami Funduszu Leśnego, o którym mowa w przepisach o lasach. Przepisy art. 31 stosuje się odpowiednio.

¹⁷⁾ Z dniem 31 grudnia 2010 r. Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych został zlikwidowany na podstawie art. 90 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych (Dz. U. poz. 1241).

Art. 32a. (pominięty)

Art. 32b. (pominięty)

Art. 33. Właściwy w sprawach ochrony gruntów organ, o którym mowa w art. 5, prowadzi sprawozdawczość z zakresu:

- 1) obszaru gruntów wyłączanych z produkcji,
- 2) ustalonych należności, opłat rocznych i innych wymienionych w niniejszej ustawie dochodów budżetu województwa lub Funduszu Leśnego,
- 3) wielkości obszarów i położenia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, podlegających rekultywacji i zagospodarowaniu,
- 4) wyników rekultywacji i zagospodarowania gruntów,
- 5) istniejących zasobów i eksploatacji złóż torfów

– według zasad określonych przez ministra właściwego do spraw rozwoju wsi w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska i z Prezesem Głównego Urzędu Statystycznego.

Art. 34. W stosunku do gruntów, na których znajdują się zabytki archeologiczne, wojewódzki konserwator zabytków może określić, w drodze decyzji, zakres i sposób eksploatacji takich gruntów.

Art. 35. 1. Do spraw wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy, a niezakończonych decyzją ostateczną, stosuje się przepisy niniejszej ustawy.

2. Do spraw, w których wydano decyzję ostateczną o wyłączeniu z produkcji rolnej gruntów rolnych klas I–III, a wyłączenie takie faktycznie jeszcze nie nastąpiło, stosuje się przepisy dotyczce.

3. Tracąc ważność niewykonane do dnia wejścia w życie ustawy decyzje ostateczne, dotyczące:

- 1) opłat z tytułu odlogowania gruntów rolnych;
- 2) wyłączenia z produkcji rolnej gruntów klas IV–VI, na mocy których nie nastąpiło jeszcze faktyczne wyłączenie.

4. Stałe opłaty roczne, ustalone na podstawie dotychczasowych przepisów, ulegają z mocy prawa umorzeniu, o ile ich kwota jest równa lub niższa od 10 zł.

5. Do wznowienia postępowania w sprawach, w których na podstawie dotychczasowych przepisów wydano decyzje ostateczne, dotyczące:

- 1) wyłączenia gruntów z produkcji bez zezwolenia,
- 2) rekultywacji i zagospodarowania gruntów, w tym niewykonania rekultywacji gruntów w wyznaczonym terminie, stosuje się przepisy niniejszej ustawy.

6. Niewykonane do dnia wejścia w życie ustawy decyzje ostateczne w sprawach przeciwdziałania erozji gleb pozostają w mocy.

Art. 36. Traci moc ustanowiona z dnia 26 marca 1982 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. poz. 79, z późn. zm.¹⁸⁾).

Art. 37. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia jej ogłoszenia¹⁹⁾.

¹⁸⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1984 r. poz. 185, z 1988 r. poz. 169, z 1990 r. poz. 198, z 1991 r. poz. 444, 446 i 494 oraz z 1994 r. poz. 96.

¹⁹⁾ Ustawa została ogłoszona w dniu 22 lutego 1995 r.